הלכה · משנה תורה · מפרשים · צפנת פענח · ספר אהבה

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות ברכות

רבי יוסף רוזין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות ברכות

רבי יוסף רוזין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/צפנת-פענח-על-משנה-תורה-הלכות-ברכות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ג 5
הלכה ו 5
הלכה ז 5
הלכה ט 5
הלכה יא 5
הלכה יב 6
הלכה יג 6
הלכה יח 6
הלכה יט 7
פרק ב 7
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה יד 7
פרק ג 8
הלכה א 8
הלכה ח 8
הלכה י 8
פרק ד 9
הלכה ג 9
הלכה ה 9
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ח 9
פרק ה 10
הלכה ב 10
הלכה ז 10
הלכה יב 10
פרק ו 11
הלכה ב 11
הלכה ה 11
הלכה ז 11
הלכה יג 11
הלכה טו 12
הלכה יח 12
פרק ז 12
הלכה א 12
הלכה ג 12
הלכה ז 12
הלכה ט 12
הלכה טו 13
פרק ח 13
הלכה ב 13
הלכה ה 14
הלכה ו 14
הלכה ח 14
הלכה י 15
הלכה יא 15
הלכה יב 15
הלכה יג 16
הלכה יד 16
פרק ט 16
הלכה ב 16
הלכה ג 16
הלכה ו 17
הלכה ח 17
הלכה ט 17
פרק י 18
הלכה א 18
הלכה ב 18
הלכה ה 18
הלכה ח 18

הלכה ט 19
הלכה יא 19
הלכה יז 19
הלכה יח 20
פרק יא 20
הלכה ב 20
הלכה ג 21
הלכה ה 21
הלכה ח 21
הלכה י 22
הלכה יא 22
הלכה יג 23
הלכה טו 24
הלכה טז 24

פרק א

הלכה ג

וכשם שמברכין כו'. עי' ברכות ד' מ' ע"ב בהך דלא שכחתי מלברכך וד' מ"ח ע"ב ד"ה כי הוא יברך ובפסחים ד' קכ"א ובתוספתא כאן ורש"י עירובין ד' נ' ע"א ופסחים ד' ז' ע"ב וד' מ"ט ע"ב גבי שחיטה וברכות ד' מ"ד ע"ב לבי ברוך משמע קצת דהוה מה"ת ברכת המצות ועי' בירושלמי פ"ו דברכות ה"א הקיש תורה למצות ופ"ז סוף ה"א ומה דאמרינן בגמ' דברכות ד' ט"ו פירש רש"י שם דזה דהוא רק מדרבנן מה שצריך עובר לעשייתן ר"ל דרק מה שהעושה מצוה הוא יברך ועי' ב"מ קי"ד ע"ב ע"ש ברש"י ד"ה מנין לערום ועי' סוכה ד' מ"ו ע"א ע"ש:

הלכה ו

וכל הברכות כולן כו'. והנה יש בזה ג' דינים דבמגילה בלשון הקודש אף אם אינו מבין אבל בשאר לשון צריך דוקא [להבין] ובהנך כגון בהמ"ז צריך להבין אף בלשון הקודש אבל בקידוש אף בשאר לשונות אין צריך להבין עי' בירושלמי דסוטה פ"ז ותוס' שם. ועי' בתוס' ברכות ד' מ"ה ע"ב ע"ש:

ואם שינה כו'. אך זה רק אם אמר בלשון חול אבל בלשון הקודש אם שינה לא וזהו דר"ל בה"ה אינו אלא טועה ועי' מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות בהל' ק"ש ה"ו ע"ש:

הלכה ז

בין שבירך בלבו כו'. עי' בבעל המאור ובהשגות הראב"ד ז"ל עליו וד' כ' ע"ב ועי' בתוספתא גבי ב"ק ובירושלמי שם דמוכח דהוה חדא אך מן תפלה לא משמע כן דלא השמיע לאזנו עם הרהור הוה ב' דברים. ועי' מש"כ רבינו פ"ה מהל' תפלה הל' י"ח ובירושלמי פ"ב דברכות ועי' מש"כ רבינו ז"ל לקמן בפרק ח' ה' י"א דאזלינן בתר מחשבה ועי' בנדרים ד' ע"ז ע"ב וד' ע"ט ע"א גבי הפיר בלבו ע"ש ובראש"ש שם ד' ע"ג ע"א גבי חרש:

הלכה ט

כל הברכות כולן כו'. נראה דס"ל כר"י ד' כ"ב ע"א דהוה כהלכות ד"א ע"ש. ועי' בפ"א דתרומות גבי תרומת בעל קרי וצ"ל דכאן לא ר"ל רק אברכת רשות שם ס"ל לר"י כך ועי' בפסחים ד' ז' ע"ב וחולין ד' קל"ו ע"ב וברכות ד' נ"א ע"א ונדה ד' נ"א ע"ב:

הלכה יא

וכל העונה אמן כו'. עי' ברכות ד' נ"ד ע"ב דענה בתרייהו אמן וד' מ"ה ע"ב שמע ולא ענה כו' ועי' תוס' ד' כ' ע"ב ד"ה כדאשכחן ועי' בירושלמי פ"ג ה"ג ופ"ז ה"ג. ונ"ל דנ"מ אך

לכתחלה אך באמת נ"מ דאף אם יצא מוציא כיון דענה אמן ע"ש בירושלמי. אך מדברי רש"י בעירובין ד' מ' ע"ב מוכח דבא"י לברך גם בזה יכול הוא לברך והטעם הוה דאמן הוה כמוציא דבר מפיו כמבואר בשבועות ד' כ"ט ע"ב וד' ל"ו ע"א וע"ש בדברי רבינו בהל' שבועות פ"ב ה"א דאפילו אם ענה אמן אחר שבועת עכו"ם או קטן הוה שבועה ע"ש וכהך גירסא דירושלמי כאן פ"ג גבי הלל בעבד ע"ש. והנה בענין להוציא נ"ל כך דבתפלה ובק"ש וכן גבי ברהמ"ז בג' דכך הוה החיוב וכן בתפלה בש"ץ דתחלה הוה החיוב בש"ץ בצבור לשיטת ר"ג בר"ה ד' ל"ד ע"ב וכן ברכת המזון בג' הוה הדין כך לא בגדר שהוא מוציא אבל אם אין ג' אז רק אם עונה אמן כמבואר לקמן פ"ה ה' ט"ו ובזה באמת הך פלוגתא דברכות ד' מ"ה ע"ב ודייק משם דאין זימון בשנים דאל"כ לא שייך לשון יצא אבל בק"ש וכן בתפלה בלא ש"ץ אז צריך כאו"א עי' ירושלמי ברכות פ"ג ה"ב ור"ה ד' ל"ד ע"ב ובירושלמי שם ועי' סוטה ד' ל' ע"ב והא דילף בסוכה ד' ל"ח ע"ב דשמע ולא ענה יצא בהך דהלל שם ר"ל לא ממה שהם יוצאים מן הש"ץ רק ממה שהש"ץ יוצא ממה שהם עונים והוא אין צ"ל זה. ועי' בתוספתא סוף פסחים מבואר שם דאם השומעים היו קטנים צריך החזן לומר כל דבר ע"ש. וכן מוכח בירושלמי בסוכה שם ועי' בירושלמי פ"ד דמגילה ה"א גבי הך דר"מ ע"ש:

לא יצא כו'. עי' בכסף משנה אך י"ל דהך עד שיענה ר"ל שיאמר אחריו כל מה שהוא אומר ועי' לקמן פ"ה ה' ט"ו:

הלכה יב

במה ד"א כו'. עי' בירושלמי פ"ב דמעשרות ה"א גבי עשה היסב בשדה ע"ש גבי יין:

הלכה יג

ואם היה המברך כו'. רבינו לשיטתיה בהלכות ע"ז פ"ב גבי מגדף דאין צריך לקרוע על קללת עכו"ם ע"ש וצ"ל דעכו"ם אין דעתו על שם המיוחד בעצמותו ועי' בירושלמי פ"ג דסוכה ע"ש בזה ומ"ש בהך דגיטין ד' ס"ב ע"א ע"ש:

הלכה יח

ולמה לא יענה אמן אחר ברכת הפירות וכיוצא בה וכו'. עי' מה שהקשה הראב"ד וכו', ונ"ל דבאמת כתבו התוס' כאן ד' ל"ד ע"א דאמן לא הוה הפסק ע"ש רק הא כתבו התוס' פסחים ד' קט"ו ע"ב דבברכת חובה צריך לברך מיד וא"ש דברי רבינו וכן ס"ל לעיל בהל' תפלה פי"א גבי ברכת כהנים ע"ש:

הלכה יט

כל האוכל דבר כו'. עי' בהשגות וטעם רבינו משום דס"ל דאינו נהנה ממאכל איסור עי' בכורות ד' ל"ז ע"א ועי' בירושלמי דתרומות פ"ו ה"ג טבלים נפשו של אדם חתה עליו ע"ש ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' תרומות פ"י הי"א דנזיר זר ששתה יין של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש דהוה כמזיק ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה סוף פי"ו דמחלק בין דאורייתא בין דרבנן ובין איסורי הנאה לאיסורי אכילה, ועי' תוס' ב"ק דף מ"א ע"א ד"ה כגון שקפץ כו' מה דמחלקים בין תחלת מעשה באונס ובין תחלת מעשה ברצון ועי' תוס' כתובות ד' ל' ע"ב ד"ה לא צריכה ובד"ה ואי דלא מצי ע"ש ואמאי לא הוה התם תחלתו באונס לפירוש ר"ח וצ"ל דאכילה שאני כמש"כ הראב"ד ז"ל בהלכות מעילה פ"ז ה"ב דגבי אוכל חייב טפי ע"ש ועי' בירושלמי סוטה פ"ה גבי ההיא איתתא כו' ע"ש ובנדה ד' מ"ה ע"א ועי' מש"כ בזה בהל' פרה פ' ט"ו ה"ח דנקט שם רק נכנס למקדש ולא נקט אכל קודש משום דגבי אכילה גם אונס חייב ע"ש ועי' בהך דסוכה ד' מ"ב ע"א גבי עולת העוף כו' ועי' בפסחים ד' ל"ג ע"א גבי נתכון להתחמם בגיזי חולין שכתבתי שם דכל היכא דעיקר האיסור הוא הנאה חייב אף באונס וראיה לזה מהך דיבמות ד' ס"ט ע"ב דס"ל שם דגבי תרומה א"צ הבחנה ומ"מ אם אכלה תרומה ואח"כ נמצאת מעוברת משלמת קרן וחומש למפרע ולא אמרינן מינס אנסה ועי' בתוס' שם ד' ל"ה ע"ב ד"ה ונמצאת ע"ש ושם ד' צ"א ע"ב מאי הו"ל למיעבד מינס אנסה ועי' פסחים ד' ע"ג ע"ב וביצה ד' כ"ה ע"ב בתוס' ע"ש:

פרק ב

הלכה ב

מברכין ארבע ברכות. כן הוא בירושלמי ועי' שם ד' מ"ה ע"ב וד' מ"ו ע"א ובירושלמי פ"ו שם:

הלכה ג

וצריך להזכיר כו'. ולא כרב ד' מ"ט ע"א ועי' בירוש' פ"א ה"ה ותוס' ערכין דף ג':

הלכה יד

וכן אם נעלם ולא ידע כו'. כן מבואר בירושלמי ריש פ"ק דברכות ע"ש:

פרק ג

הלכה א

והפת הנעשה מא' כו'. עי' בירושלמי פ"ז דכלאים בענין פירות עציץ שאינו נקוב אם חייב לברך המוציא ועי' ברכות ד' מ"ז ע"ב גבי טבל דרבנן ועי' פסחים ד' ל"ה ע"ב מוכח דמקרי לחם ועי' בירושלמי פ"ה דמעשרות גבי חלה ע"ש וצ"ל דשם מבעי ליה אם נקרא ארץ ועין בירושלמי פ"א דערלה ר"י משום רבי ינאי דשפיר מקרי ארץ ומנחות ד' פ"ד ע"ב דמרבה מן אשר בארצם ע"ש ועי' תוס' שבת ד' צ"ה ע"ב ועי' בירושלמי פ"ה דמעשרות ה"ב מאי איכפלה שבת לגבי מעשרות ועי' בירושלמי פ"א דחלה ה"ג הכל מודים כו' ועי' עירובין ד' פ"א ע"א דמחלק בין פת אורז לדוחן ועי' ב"מ ד' פ"ז ע"א גבי פת וקטניות וסנהדרין ד' ע' ע"ב ע"ש:

הלכה ח

ואם אין בהם כזית או כו'. משום דס"ל דשלקות אם אין דרכם בבישול מברך שהכל וה"נ כן ועי' בהלכות חמץ ומצה בפרק ו' ה"ו שכתב הטעם משום שאין בה טעם פת וצ"ל דנ"מ אף אם צורת הפת ניכרת ועיין בר"ש פ"א דחלה ופסחים ד' מ"א ע"א:

שעברו צורת כו'. והנה אם הטעם דזה לא הוה לחם או משום דאין זה אכילה עי' כאן ד' ל"ח ע"ב בהך דר"מ ור"י ועי' חולין ד' ק"כ ע"א גבי המחהו דאמר דלא הוה לחם ועי' שם בתוס' דלא הוה אכילה ועי' רש"י פסחים ד' ל"ה ע"א וד' מ"א ע"א ונראה דנ"מ דאף אם קבע עלייהו ג"כ לא מברך וגם י"ל דהוה כעין דיחוי עי' ברכות ד' נ"א ע"א וביבמות ד' מ' ע"א וד' ל"ו ע"ב ול"ז ע"ב גבי חלוט ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' בכורים פ"ז ה"ט ג"כ משום דיחוי ועי' בנזיר ד' נ' ע"א גבי נצל ע"ש בתוס' ונ"מ לכאן אם נמוח ואח"כ נקרש ועי' בנזיר שם ד' נ"א ע"ב גבי מת שטחנו דבעיא אם יש לו רקב ועי' שם ד' נ"ג ע"ב דאקמח אקמוחי ועי' נדה ד' נ"ו ע"א דמת שיבש יש לו רקב וצריך לחלק בין בידים או מאליו ועי' ע"ז ד' מ"ו ע"א דיבש הוה שינוי ושם ד' ל"ז ע"ב גבי מה מים שלא נשתנו ועי' בירושלמי כאן פ"ו גבי מורתא שחיקתא דיליף לה מן פת ועי' כריתות ד' ה' ע"א גבי קלי וכרמל ועי' בכורות ד' נ"ה ע"א גבי כבד שנימוח מטמא ע"ש משמע דוקא כבד ועי' חולין ד' ק"כ ע"א בתוס' ד"ה הוא עצמו ע"ש:

הלכה י

אבל פת דוחן או כו'. עי' בעירובין ד' פ"א ע"א מבואר דפת דוחן אין עליו שם פת אבל פת עדשים יש עליו שם פת, ועי' חולין ד' נ"ב ע"א בתוס' ע"ש:

פרק ד

הלכה ג

וקראוהו חבירו לדבר עמו כו'. עי' עירובין ד' נ"ב ע"א דזה לא הוה סילוק ובירושלמי פאה פ"ו ה"ג ע"ש. ועיין באהלות פי"ג מ"א בר"ש:

ויצא לפתח ביתו כו'. עי' בהשגות דסבירא ליה דפתח ביתו לא הוה עקירה ועי' שבת ד' ט' ע"א וד' קכ"ד ע"א אם פתח שייך לפנים או לחוץ ועי' פסחים ד' פ"ה ע"ב גבי אגף ועי' נדרים ד' נ"ו ע"ב וזבחים ד' י"ד ע"א ובחולין ד' קכ"ו ע"א גבי כלב שמת ועי' ב"ב ד' קמ"ח ע"א גבי פתח בית חמיו אך שם מיירי כשרוצה לכנס אז הוה מקום מחיצות כלפנים ועי' רש"י חולין ד' ס"ח ע"א גבי מקום חתך ומכות ד' י"ב ע"א גבי מחילות בתחום ערי מקלט ועי' זבחים ד' נ"ה ע"ב וד' קי"ח ע"ב גבי שילה אם יש דבר המפסיק ובירושלמי במגילה פ"א הלכה י"ד גבי שילה ועי' במה דפליגי רש"י ותוס' בפסחים ד' פ"ז ע"ב אם חזרת פנים הוה כמקום אחר ועי' קידושין ד' ע"ג ע"ב גבי חיה מחלוקת דר"א ורבנן ועי' ב"ק ד' קי"ט ע"א גבי גינה ע"ש:

הלכה ה

אכל במזרחה כו'. עיין בהשגות ועי' בכסף משנה אך יש לומר דתאנה שאני הואיל ויש לה ענפים הרבה ועי' ברכות ד' ט"ז ע"א ועי' בירושלמי שם. ועי' בירושלמי פאה פ"ב:

הלכה ו

בירך על התבשיל כו'. כן מבואר בירושלמי כאן:

הלכה ז

גמר בלבו כו'. עיין בהשגות דס"ל דנמנום הוה הפסק עיין תענית דף י"ב ועיין מש"כ הראב"ד ז"ל לקמן בסוף פ"ח מה' חומ"צ להיפך מכאן ועי' בירושלמי פ"ג דיומא גבי קידוש ידים ורגלים:

הלכה ח

עד שיברכו או יקדשו כו'. עי' בהשגות אך רבינו ז"ל ר"ל דיש נ"מ דאם לא אמר בואו ונברך או נקדש אין צריך לברך בפה"ג על קידוש אבל אם אמר צריך לברך ואף דע"כ הוה היסח הדעת כיון דאסור לשתות עי' בזבחים דף כ' ע"ב גבי טומאה מה שתועיל לקידוש ידים היכא דאיטבול סמוך לשקיעת החמה ע"ש וע"ש בתוס' דף י"ז ע"ב ודף צ"ט ע"א גבי אונן שטבל ע"ש ועי' יומא ד' ל' ע"ב ותוס' שם ד"ה היסח הדעת ועי' פסחים דף צ"ב ע"א על הא דערל טובל ע"ש בתוס' ד"ה אבל וי"ל משום היסח הדעת ועי' בתוס'

שם דף ל"ד ע"א ד"ה פסול הגוף ועיין ירושלמי פסחים פ"א ותרומות פ"ח גבי תרומה תלויה מה דמקשה מ"ט לא הוה היסח הדעת ועי' כריתות ד' כ"ו ע"ב גבי חטאת העוף הבא על הספק משום דלא מנטר ועיין בירושלמי פ"ה דנזיר בהך מחלוקת דב"ש וב"ה בהל' ד' בדבר שהוא ספק אצלו אם הוא נזהר ע"ש. ועיין ביצה דף י"ט ע"א גבי הך דרש"ז ע"ש ועיין תוס' חגיגה דף כ"א ע"א דהיכא דאין בידו לשומרו לא הוה היסח הדעת ועיין בתוסי"ש יומא דף ח' ע"א גבי היסח הדעת דתפילין ג"כ כן ועיין בירושלמי פ"ט דעירובין גבי ע"ה וגר שנתגייר וקבל עליו חברות ע"ש בהל' ד'. ועיין ב"ב דף קמ"ב ע"א גבי שאני התם דרפויי מרפי ע"ש. ועי' שבת דף י"ד ע"א גבי הך דאביי ורבא גבי ג' לוגין מים שאובין ע"ש:

פרק ה

הלכה ב

ג' שאכלו כו'. הנה עיין בתוס' דף מ"ה ע"א בשם הירושלמי ע"ש ונ"ל דהכי פירושו דהנה מבואר בגמ' שם ד' מ"ה ע"ב ודף נ' ע"א דכיון דכל או"א ברך ברכת המזון בפ"ע זה גופא הוה חילוק וזהו דמקשה בירושלמי דמרישא משמע דחייבים לזמן היינו שחייבים לברך ברכת הזימון אבל ברהמ"ז מברך כל או"א בפ"ע ומסיפא מוכח דאין רשאין ליחלק דהיינו דאחד מברך לכולם ותירץ דאם נתנו דעתם בתחלה אז מזמנים אבל ברהמ"ז מברכין כל או"א בפ"ע אבל באמצע סעודה לא הוה זימון רק אם אחד מברך ועיין חולין דף ק"ו ע"ש:

הלכה ז

נשים ועבדים כו'. עיין חולין דף ל"ב ע"ב מי מצטרף סימן כו' ועיין ב"מ דף נ"ג ע"א דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי ועיין גיטין דף ט"ו ע"ב ע"ש:

הלכה יב

בזמן שמקצתן רואין כו'. ונ"ל דזה רק אם בלא הך מקצת אין זימון להך דאין רואין ואם ע"כ צריך לצרף להך מקצת אבל אם בלא הם יש זימון אז אין מצטרף וזה כונת הירושלמי מכות פ"א הל' י"ד הא אם היו ג' ג' לא בדא ר"ל אם אחד מג' אלו ואחד מג' אלו רואין זא"ז לא מצטרפין כיון דבלא הרואין יש ג"כ עדות ועיין זבחים דף ל"א ע"א תוס' ד"ה התם ועיין בתוס' מנחות דף ע' ע"ב גבי חלה ופסקי תוס' שם על דף כ"ד ע"ב גבי חלה ועיין בכורות ד' נ"ד ע"ב גבי מעשר בהמה והוריות דף ג' ע"ב בתוס' ד"ה והורו שע"ז כו' ע"ש:

פרק ו

הלכה ב
מברך תחלה כו'. עיין ברכות ד' ס' ע"ב ופסחים דף ז' ע"ב ע"ש:

הלכה ה
כל הצריך כו'. עיין בהשגות עיין ברכות דף כ"ב ע"ב ועיין מקוואות פ"ח משנה א' ע"ש:

הלכה ז
כיצד מים שנשתנו כו'. עיין סוטה דף ט"ו ע"ב מה מים שלא נשתנו ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' פ"א פ"ט הל' י"ג דאין פוסל שינוי במים ועיין מה שכ' רבינו ז"ל בהל' ביאת מקדש פ"ה ע"ש וצ"ל דרבעית חמור כמו הך דזבחים דף כ"ב ע"ש וזה ר"ל הך דחולין דף ק"ז ע"א קפדיתו אחזותא ועיין בירושלמי שבת פ"ח גבי מים שלקלק הכלב ועיין בהך דברכות דף נ' ע"ב גבי יין וכן נ"מ ג"כ לשכר דגבי מקוה דין מים עליו עיין עירובין ד' כ"ט ע"ב ע"ש מהו לנט"י ועיין רש"י פסחים דף ל"ד ע"ב גבי אמת המים שבעזרה ועיין שבת דף קמ"ד ע"ב גבי תרדין ובירושלמי פ"י דתרומות גבי מי כבשים ובתוס' יומא ד' ס"ד ע"א דאין בעל מום במים הניסכים ע"ש:

הלכה יג
כל כשרים ליתן כו'. עיין בהשגות ועיין במעילה ד' כ"א ע"א גבי זיעת המעטן דהוה מעשה ר"ל אפי' לרבי יהודה דס"ל בפ"ג דמכשירין דלא די דשמח לבד אלא שצריך מעשה מ"מ זה מקרי מעשה וכן ס"ל בפרה פ"ב משנה ד' ע"ש ועי' ירושלמי דמאי פ"ו דזה הוה רק דרבנן ועיין מש"כ הבעל המאור ז"ל בסוכה ד' י"ג ע"א דאגד בידי שמים הוה גדר עשיה ע"ש וע"ש בתוס' ד' י"ג ע"א ובתוס' מעילה שם. ועיין סנהדרין ד' קי"ב ע"א גבי הודחו מאליהן ועיין ערכין ד' כ' ע"א גבי אמדוהו מאליהן ע"ש ובאמת נ"ל דזה ר"ל הך דנזיר דף מ' ע"א גבי ותגלחתם מצוה פשיטא כו' ר"ל כך דזהו קמ"ל דלא נימא דהמצוה רק העברת השער וא"כ אף בסם נמי דהוא אינו מעבר השער בידים ע"י מעשה רק הסם מעבר וכמבואר בקדושין דף כ"א ע"ב למעוטי סם ע"ש קמ"ל דבעי שיגלח ולא די בסם ועיין בנזיר שם דף ס"א גבי הך דבעי רמי ב"ח ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפ"ד מהל' א"ב פ' י"ו ה' י"א דאין לוקין על משקה כוס עיקרין ועיין בהך דמנחות ד' נ"ו ע"ב ועיין בסוטה ד' מ"ח ע"ב גבי אבני אפוד דצריך לכתוב עליהם בתחלה בדיו ועיין במכות ד' כ' ע"ב דגבי קרחה חייב אף בנשא וצ"ל דגבי קרחה יש ב' דברים אחד שלא יקריח והשני שלא יהיה מקורח ונ"מ דאי על חבירו אם קרחו בנשא פטור ועיין בתוספתא פ"ג דמכות

ועיין בגיטין ד' כ' ע"ב ע"ש. וגם י"ל דמירי שהוא מושיט לידיו והוה כמסייע עיין יומא ד' מ"ג ע"א ועיין גיטין ד' ע"ח ע"א ומכות ד' כ' ע"ב ותוס' כתובות ד' ל' ע"ב ע"ש:

הלכה טו

מים שנסתלק כו'. עיין בהשגות ועיין ע"ז ד' ל"ז ע"ב גבי הך דר"י ועיין בירושלמי שבועות פ"ב ה"א ועיין תוס' כתובות ד' כ"ז ע"א ופסחים ד' י' ע"א ועיין תוס' עירובין ד' ל"ו ע"א מה דמחלק בין דאורייתא לדרבנן ע"ש:

הלכה יח

לט אדם את כו'. עיין בהשגות ועיין בירושלמי פ"ח דברכות מה דאמר שם נט"י לחולין ואין נט"י לתרומה ר"ל כה"ג דגבי תרומה סגי במפה אך רבינו ז"ל ס"ל דזה תליא בהך דאביי ורבא בחולין ד' ק"ו ע"א אם משום סרך תרומה או משום הך דר"א בן ערך דאי משום תרומה די במפה דלא עדיף מתרומה. ועיין בספרי פ' קרח פסקא קי"ו נמצא למדין דנט"י מה"ת ועיין רש"י נדה ד' מ"ג ע"א ועמ"ש בפ"ח מה' אה"ט ה"ט ע"ש:

וה"ה לאוכל במגריפה כו'. עיין חגיגה ד' כ"ד ע"ב ע"ש:

פרק ז

הלכה א

היו לו ג' מטות כו' והוה גדול באמצע כו'. עיין יומא ד' ל"ז ע"א ועיין תוס' מנחות ד' צ"ח ע"ב ע"ש ועיין בירושלמי פ"ד דתענית ה"ב ע"ש ועיין בירושלמי ברכות סוף פ"ה דגם כהן צריך להיות באמצע ע"ש:

הלכה ג

יתר מכביצה כו'. עיין ירושלמי ברכות פ"ו ע"א עד כמה יפרוש כו' ועיין בירושלמי מעשרות פ"ג ה"ח ע"ש:

הלכה ז

השמש שעומד וכו'. עיין ברכות ד' מ"ה ע"א ועיין פסחים ד' פ"ט ע"ב גבי השמש שאכל אצל התנור ועיין שם ד' ק"ז ע"ב ועיין חולין ד' ק"ז ע"ב בהך דרב ור"י ע"ש:

הלכה ט

וכן אין מפסידין כו'. עיין תענית ד' כ' ע"ב גבי הך דרב הונא ושם ד' כ"ד ע"ב ועיין בירושלמי סוף פ"ט דשבת אין משחקין באוכלין ע"ש ועיין ירושלמי דמאי פ"ז ה"א ע"ש:

הלכה טו

אעפ"י שאמרו כו' צריך שידיח כו'. עיין זבחים ד' צ"ו ע"ב במשנה ע"ש ועיין שבת ד' ע"ו ע"ב דקרי ליה לכוס ברהמ"ז כוס יפה ע"ש:

פרק ח

הלכה ב

הסוחט פירות כו'. עיין רא"ש נדרים ד' נ"ג ע"א וע' במש"כ הראב"ד ז"ל בהל' טומאת אוכלים פ"א ה"ד דמחלק בין אם יצאו מאליהן בין אם סחטן ועיין בה"ג כאן פ"ו דברכות אך זה תליא אם הטעם משום דאין שם פרי עליהם או הטעם כמש"כ התוס' כאן דף ל"ח ע"א ד"ה האי משום דבשתיה רק שהכל ועיין תוס' ב"ב ד' צ"ו ע"ב ותוס' ע"ז ד' ל"א ע"ב ותוס' עירובין ד' כ"ט ע"ב ד"ה הכא שני התירוצים והך דפסחים דף כ"ד ע"ב דאמר זיעה בעלמא הוא שם ר"ל לא עצם הפרי וזה תליא בשני התירוצים דמבואר בירושלמי פ"י דתרומות גבי מי כבשים ומי שלקות אם הם של תרומה אם הם אסורים רק משום טעם שיש בהם טעם התרומה או שהם כעצם התרומה ועיין בר"ש פ"ז דמקוואות דמפרש להך דרבי מני דאמר שם כאן בקשים כאן ברכים ר"ל אם נתעבה שקרש אז הוה אוכל עיין ברש"י ברכות דף נ"ב ע"א ובטהרות פ"ג מ"א ובחולין דף ק"כ ע"א חלא דקריש אך באמת אין הפירוש כן בירושלמי רק הך קשים ר"ל שהם קשים ואינם ראויים לאכילה וקטפו זהו פריו כמבואר בנדה ד' ח' ע"ש ועי' מש"כ התוס' ב"ק ד' ק"א ע"א דמשקים של קליפים אסורים ע"ש וזהו כוונת הירושלמי שביעית פ"ז ה"ו אמר ר' אבין כו' ע"ש למה שרף פרי פגין פרי ר"ל כך דאם נימא דפגין אינו פרי ומה שאסור גבי ערלה הוא משום שכתב התוס' ב"ק דגבי דבר שאינו פרי אסור השרף וא"כ זה רק גבי ערלה דגם הטפל לפרי אסור משא"כ גבי תרומה אבל אם נימא דפגין פרי ומ"מ סבירא ליה לרבי יהושע דאסור אף דס"ל דדבש תמרים הוה רק זיעה בעלמא ע"כ צ"ל דשרף הוה עצם הפרי וא"כ גם בתרומה אסור ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' נדרים פ"ט ה"י גבי נודר מן הכרוב ע"ש ומש"כ רבינו ז"ל בהל' ק"פ פ"ח הל' י"ב גבי רוטבו של פסח ועי' שם בפירוש המשניות. והנה באמת לפי המבואר בגמ' דברכות ד' ל"ז ע"ב דהיכא שבא מלחם גדול אז אף אם אין שמו עליו כיון שניכר מהיכן בא צריך לברך עליו הברכה כמו הדבר וזהו באמת כוונת התוספתא הובא בראב"ד ז"ל בהל' טומאת אוכלים פ"א בזמן שנמחה ונשתייר ממנו כפול וא"ש מה שהקשה הר"ש ז"ל בפ"ג דטהרות הל' א' מהך דפסחים ד' ל"ג ע"ב וכי טומאה שבהם להיכן הלכו דשאני התם משום דנשאר הדבר שממנו בא ועי' בתוספתא

טהרות פ"ג גבי הך דגפת וזגין מה שאמרו לו אינו דומה משקה היוצא ברצון ועי' בכלים פ"ט מ"ו ע"ש ועי' במה דפליגי לקמן בהל' ה' ובמה שכתבו התוס' ברכות ד' ל"ט ע"א ד"ה מיא דשיבתא ועי' שבת ד' קמ"ד ע"ב גבי תרדין שסחטן ע"ש:

הלכה ה

הקנים המתוקים כו'. עי' בתוספתא דכלאים פ"ג מה דפליגי שם ר"י וחכמים אם חצב הוה כאילן ע"ש ועי' תוס' ע"ז ד' י"ד ע"ב דחצב היינו אלו הקנים וא"כ פליגי תנאים אם הוה מין אילן אם לא וכן פירש רבינו ז"ל בפירוש המשניות בע"ז ע"ש אך באמת לשיטת רבינו דזרעים לא הוה כלאים בכרם י"ל דפליגי בזה ואכמ"ל ומה שהקשה רבינו ז"ל מדבש תמרים לא דמי דכאן כיון דאינו עושה פירות אחרות רק זה הוה כהך דנדה דף הנ"ל ועי' ב"מ ד' פ"ז ע"ב ואכלת ולא מוצץ ע"ש:

הלכה ו

קפרס כו' מפני שאינו פרי כו'. הנה כן פסק רבינו ז"ל בפ"ב מהל' תרומות ה"ד ובהל' מעשר שני פרק י' ה"ג ועי' בפירוש המשניות לרבינו ז"ל סוף פ"ד ממס' מעשרות דנראה דס"ל דרכים חזי לאכילה וכשנתקשו לא חזו ולכך ס"ל לרבינו ז"ל בהל' תרומות דכשזרען לירק חייב בתרומה אך ערלה לא שייך בזה ועי' מש"כ רבינו ז"ל פ"א מהל' מעש"ש ה"ז ובהשגות הראב"ד ע"ש ועי' בירושלמי פ"ד דמעשרות דגם גבי אבינות יש עליו חומרי אילן וחומרי זרעים ור"ל אם זרען לירק אך באמת גבי קפריסין תליא בהך דעירובין ד' כ"ח ע"ב גבי שקדים המרים ולפיכך למאי דקיי"ל דזה וזה לפטור ה"נ כן ובאמת הנה הקשו כבר גבי קור וגבי פלפלין למה אין מברכין בפה"ע ועי' בירוש' כאן דבאמת יש סברא דעל קור מברך בפה"ע אך באמת עי' תוס' עירובין ד' כ"ו ע"ב גבי ערקבלין מה שהקשו על רש"י מהך דפסחים ד' ל"ט דהוה מין זרעים ותוס' פסחים ד' ל"ט ד"ה אצוותא ותוס' סוכה ד' י"ג ע"א וד' ל"ו ע"ב ד"ה דסיב ע"ש אך כך דהנה מבואר בעירובין ד' ל"ד ע"ב דיש מינים דכשהוא לח הוה ירק וכשהוא יבש הוה אילן ונ"ל דהני ג"כ כן ולכך יש שיטה בירושלמי דמברכין על קור בורא מיני דשאים וכן מבואר בירושלמי סוף פ"ה דכלאים דאתרוג ג"כ כן ע"ש. ועי' בירושלמי פ"ד דשביעית דיש מחלוקת אם יש גבי קור קדושת שביעית ע"ש ועי' בפ"ז דשביעית מ"ד מבואר דערקבלין יש להם שביעית:

הלכה ח

והיין שהקרים כו'. והנה יין שקרש כיצד מברכין עיין בדברי רבינו בהל' נזירות פ"ה ה"ב מבואר שם דאם אכל כזית מיין קרוש חייב ועי' בתוס' יומא ד' ע"ז ע"ב דאין דרך לאכול יין קרוש ועי' טהרות פ"ג בהך פלוגתא דרש"ז ורבנן ובתוספתא שם אך י"ל דשאני נזיר

דחייב בו אכילת צער דהיינו חרצן כמבואר בספרי פ' נשא פסקא כ"ד ועי' שבועות ד' כ"ב ע"ש ועי' זבחים בתוס' ד' ק"ט ע"א ד"ה עולה ע"ש ועי' בפסחים ד' מ"ה ע"א ונזיר ד' ל"ז ע"ב גבי איסורי נזיר שמצטרפין, ואף דאין שיעוריהן שוה אך הא בסוכה ד' י"ז ע"ב מבואר דהיכא דפעם אחת רואין שוה מצטרפין לעולם ע"ש וגבי נזיר יש פעמים דגם היין די בכזית כגון יין קרוש כמבואר בדברי רבינו שם ועי' שבת דף ע"ז ע"א וכ"מ: **והנובלות שהם פגי כו'**. הנה בגמ' מבואר פגי תמרה ורבינו כתב סתם נובלות ועי' עירובין ד' כ"ח ע"ב גבי פגי בתינא ועי' בירושלמי פ"ד דשביעית דהא דאמרינן בעוקצין פ"ג דפגים מטמאין טומאת אוכלים זה רק פגי תאנה ע"ש ועי' בירושלמי ערלה פ"א ה"ו גבי פגי תמרה:

הלכה י

בירך על כו'. עי' בירושלמי פ"ו דמסכת דמאי גבי המקבל זיתים לשמן ועי' בדברי רבינו שם בהל' מעשר ומה שכתבתי בזה בפ"ב מהל' טומאת אוכלים:

הלכה יא

לקח וכו'. עי' בהשגות ורבינו ז"ל לשיטתיה אזיל דס"ל לעיל פ"א ה"ז דבברכות סגי בהרהור ועי' תוס' ערכין ד' ה' ע"א ושבועות ד' כ"ו ע"ב דכי אמרינן הרהור כדבור זה רק בשלא רצה להוציא בשפתיו ועי' בירושלמי פ"ג דתרומות ובאמת זה הוה מחלוקת בתוספתא דמעש"ש פ"ד הפריש תרומה ומעשר ראשון כו' ועי' בתוספתא ברכות פ"ד ובתוספתא תרומות פ"ג הפרישן אם עתיד לקרוא להם שם כו' ועי' בירושלמי פ"א דתרומות סוף הל' ח' הדא אמרה שהוא צריך לקרות שם למעשרותיו ע"ש ועי' מש"כ בזה בפ"ד מהל' תרומות הל' י"ו:

הלכה יב

אם היה משקין בולע כו'. עי' בירושלמי פ"ו ה"א דמבואר להיפך אך באמת זה תליא אם משקין לאחר בליעה יש שם משקה עליהם עי' בירושלמי פ' י"א דתרומות בהך דר"א ורבנן ועי' במקוואות פ"י מ"ח גבי שתה מים טמאים טבל והקיאן כו' ועי' מש"כ התוס' מנחות ד' כ"ב ע"ב ע"ש ויהיה נ"מ בין מים לשאר משקים ועי' במה דפליגי הרמב"ם והראב"ד ז"ל בהל' טומאת אוכלים פ"ב ופ"י הל"ח ע"ש ועי' בבלי כאן ד' מ"ח ע"ב אימתי קרוי לחם קודם אכילה ועי' בירושלמי שם דגם מים כן ע"ש. ועי' חולין ד' ע"א ע"ב ועירובין ד' כ' ע"א וכתובות ד' ל' ע"ב ותוס' ישנים יומא ד' פ' ע"ב ומנחות ד' ס"ט ע"א:

הלכה יג

מברך על אחת מהם ופוטר את השאר כו'. עי' בירושלמי דס"ל דאם מברך על אחד שאינו מז' המינים ופוטר את מין ז' המינים דהוה כטפל וא"צ לברך ברכה אחת מעין שלש ע"ש, ויש שם שיטה דלכך ס"ל לר"י דמין ז' עדיף ונ"מ אם אכלם בתוך הסעודה דאין צריך לברך אחריו או אם אכל כוסמין וחיטין דאף בכוסמין צריך לברך אחריו ברכה אחת מעין שלש אם צריך להקדים ועי' בירושלמי סוף ה"ב ובתוספתא וזה ר"ל בגמ' דידן ד' ל"ז ע"ב מין דגן ולא עשה פת דהיינו כוסמין ושיפון וכה"ג:

הלכה יד

ויש מי שמוסיף כו'. עי' בירושלמי כאן דזה הוה כברכת פועלים:

פרק ט

הלכה ב

עד שתעלה כו' אם היה כו'. הנה רבינו ז"ל אזיל לשיטתיה דס"ל בהך דהל' מעילה פ"ה הל' י"ו דרק לאחר שתעלה תימרתה אין בה ממש אבל בשעת תימרתה מעל דאז יש בה ממש דלא כשיטת רש"י דפסחים דף כ"ו ע"א ע"ש ועיין בתוס"י יומא דף נ"ט ע"ב וזה תליא בהך דפסחים דף כ"ז ע"א אימת הוה שלהבת לכי קליה ובזה ר"ל הירושלמי סוף פ"ג דע"ז על הך דר"א ורבנן גבי פדיון אמר רב חסדא מה פליגין אם לעשן ד"ה אסור אם להסיק ד"ה מותר ר"ל כך דעיין בתוס' זבחים דף ע"ב ע"ב דלעצם האיסור לא מהני פדיון ולעשן היינו כשהעצים בעין אז מעשנים וא"כ יש שבח עצים בפת ולא מהני פדיון ולהסיק ד"ה מותר דהוה לאחר שכלה האיסור ואין האיסור בעין ולריח ס"ל לרבינו דהוה כלעשן עיין ביצה ד' כ"ב ע"ב ועיין בירושלמי פ"ב דמעש"ש ה"א עצים אין בהם ממש ור"ח לשיטתיה ובירושלמי סוף פ"ה דביצה והך דביצה דף ל"ט ע"א גבי שלהבת של ע"ז מותרת שם י"ל דמשתחוה להשלהבת ואכמ"ל:

הלכה ג

שמן של אפרסמון כו' אבל כו'. ר"ל כך דהנה קיי"ל דאין סופגין את הארבעים אלא על היוצא מן הזיתים כו' לכך בשאר דברים אין שם עץ על המשקה חוץ מן זית ועיין בירושלמי סוף פ"א דדמאי גבי פלייטון ועיין שבת דף כ"ו ע"א גבי צרי דהוא משחא דאפרסמא ועיין ר"ה ד' כ"ג ע"א וב"ב ד' פ' ע"ב גבי ארזים ועיין מנחות ד' פ"ו ע"א דהוה מחלוקת גבי שמן המור אם הוא שמן פסול או רק שרף ע"ש ברש"י ותוס' ועיין בסוף פ"א

דדמאי גבי שמן המור פלוגתא דב"ש וב"ה. עיין במה שכ' רבינו ז"ל בהל' כלי המקדש פ"א ה"ב ע"ש:

הלכה ו

השושנה כו'. עיין בכסף משנה ועיין בירושלמי פ"ז דשביעית ה"א דיש מחלוקת גבי וורד אם הוא אוכל אדם ובירושלמי סוף פ"א דדמאי ועיין בר"ש סוף פ"ה דכלאים ע"ש ועי' רש"י ב"ק ד' פ"ב ע"ב דכיפת הירדן הוא וורד ע"ש ואם נקרא פרי הא אסור בקטרת כמבואר בשבועות ד' י"ב ע"ב ובמנחות דף נ"א ע"א ורשב"ם ב"ב ד' ע"ט ע"א וכ"מ בזה ועיין במה דפליגי הראב"ד והרשב"א גבי ערלה אם שייך בורדים ע"ש:

והמסטיכא. עיין בירושלמי כאן בר מן ההין מוסכין וכשיטת הראב"ד ז"ל כאן ועיין ביצה ד' ל"ג ע"ב ועיין בכלים סוף פ"ג גבי זפת דהוה מחלוקת אם הוה סתימה משום דהוא מין עץ ועיין שבת ד' כ"ו ע"א ע"ש ועיין נדה ד' ח' גבי קטף וזבחים דף כ"ב ע"א גבי מטבילין בעינו של דג ע"ש:

הלכה ח

לפי שאסור להריח בהן כו'. עיין בירושלמי פ"ח דכאן שחזקתם אינו אלא לדבר אחר ע"ש בהל' ז' ור"ל זה:

אלא ריח בלא עיקר כו'. עיין שבת ד' ס"ב ע"ב דזה הוה מחלוקת דאמוראי אם בריח לחוד יש בו איזה ממשות ועיין תוס' ע"ז ד' ס"ו ע"ב גבי ריח דיש בו משהו ועיין ביצה ד' כ"ג ועיין עירובין ד' ס"ה ע"א דריח כשתיה ע"ש ברש"י ועיין ביצה דף ל"ט ע"א גבי שלהבת ע"ש ועיין רש"י ריש כריתות ועיין בהך מחלוקת דב"ש וב"ה בעדיות פ"ה ה"ג גבי קצח אם חייב במעשר וע' ברכות ד' מ' ע"א ועיין שם ד' ל"ט גבי שבת אם עקרו לטעם ועיין בנדה ד' נ"א ע"ב ע"ש ועיין ע"ז ד' ס"ו ע"ב גבי כמון לפי שאין טעם כמון אלא ריח כמון ועיין בראב"ד בעדיות שם דכמון וקצח הוא חדא ע"ש:

הלכה ט

הולכין אחר הרוב כו'. ואף דגבי אור גם מחצה על מחצה מברך כמבואר ברכות ד' נ"ג ע"א התם כל או"א בפ"ע ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' מעש"ש פ"ו הל' י"א דבלא תערובות גם מחצה על מחצה להקל ועיין במכשירין פ"ג ועיין שבת ד' קכ"ב ע"א וגם י"ל דריח כיון שהוא הנאה מועטת כמבואר ברכות ד' מ"ד ע"ב ע"ש צריך רוב:

פרק י

הלכה א

[השמטה **מש"כ שם דבעי רק ציבור גבי נס. ועיין** בירושלמי רפ"ט דברכות אם צריך לברך על ניסי שבטים ע"ש ובזה יובן לשון הגמ' בסנהדרין דף צ"ד ע"א גבי חזקיהו ע"ש ברש"י שנסתם פיו ר"ל כך דבימי חזקיה כבר גלו עשרת השבטים ולכך לא אמר הלל דלא הוי ציבור אך ע' ברש"י מגילה דף ל"א דאז היה ז' של פסח וע' סנהדרין דף צ"ה ע"ב דאותו הזמן היה בישול פירות וע' בכורות דף כ"ו ע"ב ברש"י ד"ה מלאתך דהוי שם מחלוקת דרש"י ותוס' אי חשבינן מיום א' של פסח או מיום שני וע' בירושלמי פ"א דר"ה דבעי שם תבואה שלקתה בע"פ ע"ש משמע דמנינן מיום א' דפסח וע' ר"ה דף י"א וכ"מ. וע' מש"כ הר"ן ז"ל בשם הרמב"ן בפ"ב דשבת דימים אחרונים של פסח מן הדין צ"ל הלל בדילוג ע"ש והנה מבואר בתענית דף כ"ח דאם היחיד התחיל צריך לגמור ההלל וכיון דע"כ היה צריך להתחיל מחמת יו"ט שוב לא היה לו להפסיק וזהו ר"ל נסתם שהפסיק באמצע: ע"כ השמטה]

הלכה ב

הרואה פרי כו'. כן מבואר בירושלמי פ"י דפסחים הל' ו' דמשעת ראיה מברך דאמר שם ראה תאנה בכורה ע"ש:

הלכה ה

ואם היתה שלו ושל אחרים כו'. משום דס"ל דבעי הנאה משותפת בב"א עיין ירושלמי פ"י דשביעית הל' ו' כל קלח וקלח של שותפות ועיין גיטין דף ל"ד ע"א ועי' סנהדרין ד' מ"ב ע"א דר"ל שם דמברך על אור הלבנה הטוב והמטיב וצ"ל דגשמים שאני דכל טפה וטפה הוא בפ"ע כמבואר ב"ב ד' ט"ז וירושלמי פ"ט דברכות הל' ג' שאת ממניעם זו מזו ע"ש ועיין תענית ד' ט' מטר בשביל יחיד כו' ושם גבי חזיז ע"ש ועיין בר"ה ד' ט"ז ע"א גבי ובחג נידונין על המים דאמר שם נידונין ר"ל כל או"א בפ"ע ועיין ביצה דף ל"ט:

הלכה ח

ארבעה צריכין להודות כו'. עיין רש"י זבחים דף ז' ע"א ועיין מנחות ד' ס"ד ע"ב גבי ג' נשים ועיין בירושלמי שקלים פ"ו דבא זאב ליטול בנה ע"ש. ונ"ל דכיון דעיקר ההודאה על קרבן תודה הוא בשעת סמיכה כמש"כ רבינו ז"ל בסוף פ"ג מהל' מעשה קרבנות וגבי נשים ליכא סמיכה שוב לא שייך לגבייהו הך הודאה ולכך הביאו קנים:

עומד ביניהן ומברך כו'. עיין ברכות ד' ל' ע"א גבי תפלת הדרך וסנהדרין ד' מ"ב ע"א ובירושלמי ברכות פ"ט הל' ו' גבי תפלת המרחץ ע"ש ועיין בירושלמי מגילה ריש פ"ד:

הלכה ט

ותשיב לב עובדיהם לעבדך כו'. עיין בכסף משנה. והנה באמת הך מחלוקת דרשב"א ורבנן אם מתפללין על עכו"ם שיתגייר דהנה עיין בירושלמי דתענית פ"ג אין מתפללין על מעשה נסים ועיין ברכות ד' נ' ע"א מאן עביד ניסא קוב"ה ועי' מגילה ד' כ"ז ע"א ואלישע ברחמי הוא דעביד ר"ל משום דשם כבר חלה עליו ברכת אליהו שיחיה מתים כמבואר חולין ד' ז' ע"ב והוא ביקש שיקויים כאן כעין הך דנדרים ד' ל"ט ע"ב אם מקרב פומא ע"ש וגר קיי"ל דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי אך מפני שעתידין להתגייר לא הוה מעשה נסים ועיין ע"ז ד' כ"ד ע"א ותוס' שם דף ג' ע"ב ותוס' שם ד' כ"ב ע"ב גבי ישראל שעמדו על הר סיני וגם זה תליא בהך דכיון דאנו מבקשין שיהיה ישראל שוב מותר לבקש עליו והוה כעין הך דקדושין ד' כ"ג גבי גיטו וידו באין כאחד ואף דרשב"א שם לא ס"ל זה ועיין בתוס' כתובות ד' י"א ע"א גבי גר קטן מטבילין אותו כו' ועיין ביבמות ד' כ"ד ע"ב ובירושלמי ריש פ"ד דקדושין:

הלכה יא

ובארץ ישראל אומר כו'. עיין בכסף משנה ועיין בהוריות ד' ג' ע"א דקהל לא הוה רק בא"י עיין שם בירושלמי ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפיהמ"ש פ"ד דמס' בכורות ועיין בירושלמי תענית פ"ב דלכך אין ת"צ בבבל ולכך אמרינן במגילה דף י"ד דאין אומרים הלל על נס שבחו"ל משום דלא הוה ציבור ועיין בסוכה ד' מ"ד ע"ב ע"ש בתוס' ועיין בירושלמי פסחים פרק י':

הלכה יז

אם לא בירך עליה בליל ראשון כו'. ולכך מברכין משום דנהנה וא"כ במקום שיש נר אין צריך זה ועיין בהך דברכות ד' נ"ג ע"א דירח הוה כמו נר ע"ש וע"ש ד' מ"ג ע"ב ולכך בשבת דצריך דוקא נר אין צריך לברך ועמ"ש הר"י בעירובין פ"ג על ד' ל"ח. ובאמת נ"ל דכל לילה ולילה צריך לברך על אור הנתוסף וכן מבואר בירושלמי פ"ט דברכות ה"ג ועיין תוס' פסחים ד' נ"ג בד"ה אין מברכין ע"ש. וגם י"ל דיוצא בברכת יוצר המאורות עיין ברכות ד' י"ב ע"א אך הא האור הזה נסתלק והוה כהך דסוטה ד' מ"ג ע"א גבי בונה בית על מכונו וע"ש בתוספתא דיש פלוגתא ועיין ב"ק ד' צ"ו ע"ב וסוכה ד' כ"ז ע"ב בתוס' ד"ה שאם נפלה ונדרים ד' מ"ז וכ"מ אך אם הוסיף עליו איזה דבר לכו"ע הוה כמו חדש כמבואר בסוטה שם ועיין תוס' סוכה ד' ט' ע"א מחלוקת בשם הירושלמי א"צ להיות

החידוש על פני כולה או לא ע"ש ובזה י"ל הך פלוגתא דנהרדעי ור"י בסנהדרין דף מ"א שם והנה בירושלמי שם אמר רק י"ד יום וכשיטת רש"י שם ד' י"ג ע"ב ע"ש בתוס' ד"ה שמור ועיין ר"ה ד' כ"א ע"א דבאמת נגמר בי"ד אך אנו אין אנו רואין רק בט"ו וזה תליא אם מברכין על החידוש או על הראיה כהך דברכות ד' ס' בדר"ה ור"י ע"ש. ובזה י"ל דלכן אמרינן במס' סופרים במ"ש דצריך לברך משום דבירושלמי וכן בבבלי אמר דאותו הלילה נתמעטה הלבנה וא"ש ולכך צריך לברך על האור הניתוסף ומה שאין מברכין על החמה בכל שנה זה משום דישראל מונין ללבנה עיין ר"ה ד' ט"ו וד' כ"ה וסוכה ד' כ"ט ועיין ב"ב ד' כ"ה ע"א לכל רוחתא אוקמן לבר ממזרח ועיין בירושלמי פ"ד דברכות הל' ה' ועיין בסוכה ד' נ"ג ובע"ז ד' ד' ע"ש ועיין ביומא ד' ס"ב ע"ב ובתמיד ד' ל"א ע"ב משום דמחזי כחוקי עכו"ם ועיין מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות בפ"א מהל' תמידין ומוספין הל' י' ע"ש ובאמת הטעם משום דמבואר בברכות ד' נ"ח ע"ב דמזל טלה הוא כן ע"ש ולכך ס"ל לר"י בתוספתא דברכות פ"ה ותרומות פ"י דהמברך על החמה הרי זה מדרך אחרת ע"ש ועיין בסנהדרין ד' נ"ב ע"ב בהך דר"י ורבנן ולכך נהגו לברך ברכת החמה ברבים משום דברבים ליכא חשדא כמבואר בע"ז ד' מ"ג ע"ב וכ"מ ועיין חולין ד' ס' ע"ב:

הלכה יח

וכן כשתחזור הלבנה כו'. עיין בירושלמי דנקט לבנה בתקופתה והא דליכא חשבון זמן בלבנה משום הך דר"ה ד' כ"ה ע"א דפעמים בא בארוכה ופעמים בא בקצרה ע"ש:

פרק יא

הלכה ב

וכן אינו חייב לבנות בית כו'. הנה משמע מכאן דהחיוב מה"ת לעשות מעקה רק בשעת בנין והך דב"מ ד' ק"א ע"ב שם גבי שוכר רק מדרבנן ועיין בספרי פ' תצא פסקא רכ"ט רבי אומר בשעת חדשתא עשה לו מעקה ע"ש ועיין תוס' קידושין ד' ל"ד ע"א מה דמחלקי בין לאו לעשה ועיין כתובות ד' ע"ז ע"ב ולא היא מהוה הוה כו' ע"ש ועיין קידושין ד' ע' ע"א גבי הך דר"נ ועיין מו"ק די"א ע"א ובירוש' שם ומה שכתבתי בזה בהל' בית הבחירה:

[השמטה **גבי מעקה. והנה** מלשון רבינו בהל' בה"ב מוכח דבהמ"ק צריך לעשות לו מעקה וכן משמע מלשון הספרי פ' תצא ואף דקי"ל בחולין דף קל"ו דבתי כנסיות פטורים ממעקה וע' ביומא דף י"ב ודף י"א גבי מזוזה אך י"ל כיון דקי"ל בונים בחול ואח"כ מקדישים ור' ס"ל בספרי דהמעקה צריך לעשות בשעת בנין לכך צריך מעקה ועיין בפ"ד דמדות: ע"כ השמטה]

הלכה ג

נמצא ענין הדברים כו'. משמע דס"ל דהך וצונו קאי אלמטה ועיין בפסחים ד' קי"ז ע"ב משמע דקאי אלעיל וכבר כתבתי בזה לעיל:

הלכה ה

כיצד הרי שנתעטף וכו'. עיין תוס' סוכה ד' ל"ט ע"א והנה רבינו ז"ל בהל' אישות פ"ג הל' כ"ג ובפרק י' הל' ו' מחלק שם בין ברכת אירוסין לברכת נשואין דבברכת אירוסין אינו מברך אח"כ ובברכת נשואין מברך דס"ל דאירוסין אינו דבר הנמשך ונשואין הוא דבר הנמשך וזה ג"כ שיטת רבינו בהלכות גירושין ס"פ י"א גבי מניקת דמחלק בין ארוסה לנשואה משום דבנשואין בכל יום הוה איסור חדש ולכך יוציא ולא מחמת מה שכתבו התוס' ביבמות שם ועיין במה דפליגי רבינו ז"ל עם הראב"ד בפ' י"ח מהל' אישות הל' י"ד אם גבי מזונות שייך דין קדימה דכל יום ויום הוה חיוב חדש ועיין תוס' כתובות ד' מ"ז ע"ב אם יכולה לומר אכל זמן איני ניזונית ואיני עושה ועיין במה דפליגי רש"י ותוס' ז"ל ב"מ ד' צ"ו ע"ב גבי בעל בנכסי אשתו מי מעל אם ר"ל משעת נשואין או אף לאחר נשואין שבכל יום ויום הוא חיוב חדש ועיין בירושלמי פ"ט דכתובות ה"א מזכותו אתה למד חיובו דאם נפלו לה נכסים לאחר נשואין במה זכה בהן ע"ש חזינן דס"ל דאינו נעשה בכל יום ויום חיוב חדש לזה ועיין בהני תרי לישני דב"ב ד' קנ"ז ע"ב גבי דאקני אם לוה ולוה וחזר וקנה אם לקמא משתעבד ועיין ברש"י נזיר ד' י"ג ע"א דפירש שם דגבי על מנת שאין לך עלי שכו"ע מוכח שם דס"ל דכל דבר ודבר הוה חיוב פרטי בפ"ע ועיין בירושלמי פ"ה דכתובות ה"א לא נמצא קונה אשה ומטלטלין בשוה פרוטה משמע דזה לא דבר הנקנה ממילא ועיין בגיטין ד' פ"ה ע"א חוץ מירושתך מהו אם הוה שיור בגט ע"ש ועיין ירושלמי פ"ז דגיטין לא מצינו אשה נשואה לזה ומעשה ידיה לאחר ע"ש בהלכה ג' ועיין תוס' קדושין ד' ס"ח ע"א דמידי דלא פקעי קדושין ש"מ דתפסי קדושין ע"ש ועיין ביבמות ד' ע"ט ע"ב כגון שנפלה לו ואח"כ נפצע. ובזה י"ל מה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בהל' גירושין פ"י ה' כ"ג אם מוטל עליו חיוב לרפאות אשתו שנשתטית משום דס"ל לרבינו דהני דברים דהבעל מחויב ליתן לאשתו דהוא מחמת הנשואין בכל יום ויום הוה חיוב חדש כמ"ש וכיון דבשוטה לא שייך זה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה פקע החיוב:

הלכה ח

כל מצוה שעשייתה הוא גמר חיובה. ובהלכה י"א בענין אם מברכין לעשות או על העשיה, והנה באמת נ"ל דהא דאמרינן בפסחים ד' ז' ע"ב גבי מילה למול לא סגיא כו'

אבי הבן כו' ג"כ כן והוא דנ"ל דעל אבי הבן מוטל רק המצוה למול ולא שיהיה נימול דאף אם אמרינן דאם נמשך ערלתו הוה כערל מ"מ אין שוב על אבי הבן חיוב יתירה משאר ב"א וב"ד עיין מש"כ לקמן בהל' מילה הלכך כיון דהוא גמר המצוה שייך בו לשון למול דכבר עשה הדבר משא"כ בב"ד דמוטל עליהם החיוב שיהיה נימול אז צריך לברך על המילה דהדבר לא נגמר עדיין וכן הדין גבי פסח וקדשים שם דגבי בעלים מוטל החיוב הפעולה וגבי ב"ד מוטל שיהיה נפעל ועיין במנחות ד' י"ט ע"א דלא הוה משום בעלים רק גבי פר כה"ג ובאמת שם ר"ל למ"ד פר כה"ג שחיטתו כשרה בזר דלא כמש"כ התוס' שם ד' ה' ע"א וביומא ד' מ"ב ע"א בשם הרי"ק ע"ש רק דלמ"ד פסולה אז הוה מטעם זרות כמבואר ביבמות ד' ל"ג ע"ב ע"ש וכמ"ש התוס' ישנים שם רק למ"ד כשר בזר אז בעי דעת בעלים ובעי שליחות עיין תוס' קידושין ד' מ"א ע"ב ובירושלמי שם דמפסח אין ראיה דאדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו וא"צ שליחות ועיין תוס' שם ד' ל"ו ע"ב אך עיין בירושלמי יומא פ"ג ה"ז אמר שם דגם שעיר של יוהכ"פ צריך כהן בשחיטה ושם ודאי לא שייך בעלים וע"כ כדכתיבנא ולא כתוס':

הלכה י

היה לפניו כו'. עיין בירושלמי דמאי פ"ה דאמר שם לחד אמורא דמברך עליהן ברכה אחת אם הפרישן בב"א ע"ש וצ"ל משום דשם תרומה אחת היא עיין במעילה ד' ט"ו ע"ב וגם י"ל משום דכיון דאסור להקדים הוי כחדא מלתא ועיין בתוספתא דמכות פ"ג פלוגתא דר"מ ורבנן אם מעש"ש ובכורים מצטרפין להדדי ועיין במנחות ד' ע' ע"ב גבי חדש דמבואר שם דקלי וכרמל מצטרפין זע"ז אף דהוה ב' לאוין עיין כריתות ד' ה' ועיין פסחים ד' מ"ה ע"א גבי איסורי נזיר ועיין ירושלמי שבת פ"ז גבי הך דקדשי בדה"ב מצטרפין עם קדשי מזבח ע"ש ושבועות ד' כ"ב ע"א גבי קונמות ע"ש וצ"ל דכיון דמבואר בירושלמי פ"א דחלה דכל שחייב על קלוי משום חדש אז חייב אאינך ולכך מצטרפין ע"ש ועיין בירושלמי פ"ג דמעשר שני ה"ה גבי כרי שהוא טבול לראשון ושני אם התרה בו משום שני אם לוקה ע"ש:

הלכה יא

מברך לעשות כו'. עיין בירושלמי סוף פ' קמא דדמאי גבי פדיון מעשר שני דמברך על ע"ש וצ"ל דכיון דהוה ממון גבוה אף דרחמנא קריא מעשרו עיין ב"ק ד' ס"ט וכ"מ מ"מ לא מקרי לעצמו, וכן פסק רבינו פ"ד מהל' מע"ש ה"ג ע"ש:

הלכה יג

הפריש להם תרומה כו'. עיין בירושלמי ברכות פ"ט ובתוספתא ברכות פ"ה מבואר להיפך ועיין רש"י ברכות ד' מ' ע"ב ע"ש. אך כך דהנה יש בהפרשת תרומות ומעשרות שני פעולות אחד מה שמתיר השיריים ואחד מה שמקדיש הדבר עיין מש"כ רבינו ז"ל בפכ"ג מהל' שבת הל' ט' והל' י"ד ועיין ביצה דף ט' ע"א דגבי חו"ל ליכא מתקן רק מקדיש ותוס' חגיגה ד' ח' ובכורות ד' נ"ח ועיין נדרים ד' י"א וי"ב ע"ש וזהו כונת הראב"ד ז"ל בהל' בכורים פ"ה הל' י"א וקורא לה שם ואומר כו' ר"ל כך דכבר כתבתי בזה בהל' תרומות דלהתיר השיריים די בהפרשה וקביעות ולהקדיש הדבר צריך קריאת שם וא"כ בחו"ל דלא שייך תיקון הברכה רק על ההקדש ולהיפך גבי מעשר עני או מעשר ראשון בלא תרומת מעשר אז הברכה רק על התיקון לא על ההקדש ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפ"י מהל' מאכ"א הל' כ' ע"ש אבל באמת דהא צריך לברך ג"כ על הנתינה שהוא מצוה עיין ב"מ ד' י"א ע"ב וחולין ד' קל"ד ע"ב ועיין ברש"י גיטין ד' מ"ז ע"ב ותוס' נדרים ד' ל"ו ע"ב ועי' תוס' בכורות ד' י"א ע"א משמע שבשעת ההפרשה מקרי ג"כ גדר נתינה דזכו בו הכהנים ועיין נדרים ד' פ"ד ע"ש אך באמת נ"מ לפי מה דסבירא לרבינו ז"ל בפ"ד מהל' תרומות דיכול לתרום משלו על של חבירו בלא דעת בעלים וטובת הנאה שלו א"כ נמצא דההקדש הוא שלו רק תיקון השיריים הוא של חבירו וגם מצות הנתינה הוא קיים לכך צריך ג"כ לברך להפריש ורבינו מירי כגון בשליח ועיין סוף פסחים ד' קכ"א גבי פדיון הבן דמברך על וצ"ל דשם החיוב משום פדיון ומשום מתנות כהונה וכ"ז שהכהן לא קבלם אין עליהם כלל שם מתנות כהונה ושם פדיון נמצא דלא הוא בעצמו מקיים המצוה ונ"מ אם פדה את עצמו דאז החיוב ליתן לכהן רק משום גדר אחריות עיין בכורות ד' נ"א ע"ב ושם ד' י"ב ע"ב ועי' רש"י חולין ד' קל"א ע"א גבי נכסי כהן ובהך דשם בכורות ד' מ"ט שזה מצותו על אביו ע"ש ובקדושין ד' כ"ט ולכך ס"ל לרבינו ז"ל בהל' בכורים פ' י"א דליכא גבי פדיון הבן כהן המסייע בביהג"ר דלא כתוס' בכורות דף נ"א ע"ב וזהו כונת המשנה שם ד' נ"א ע"א לפיכך אם רצה הכהן ע"ש דכיון דכ"ז שלא נתן אין עליו שם מתנה כלל ליכא משום כהן המסייע ונ"מ ג"כ לגבי ראשית הגז ועיין תוס' ב"ק ד' ס"ו ע"א ע"ש וגם נ"מ לדין פה"ב בשבת ויו"ט עיין רש"י ביצה ד' כ"ז ע"ב דאין פודין הקדש ביו"ט ועיין תו"כ פ' אחרי דאין פודין מע"ש ונטע רבעי ביוהכ"פ ע"ש וזה נ"מ אם במה שמתקן הדבר או בעבור שמקדיש הפדיון:

הלכה טו

מכאן אתה למד כו'. עיין בהשגות מש"כ דזאת הברכה הוקבעה על נרות שבמקדש כו' משמע מדבריו שצריך לברך על נרות שבמקדש ואף דקיי"ל דאם הדליקן זר כשר כמבואר ביומא ד' כ"ד ע"ב ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפ"ט מהל' ביאת מקדש הל' ז' ע"ש אך באמת לפי המבואר בתו"כ פ' אמור פי"ז מוכח דנר מערבי היה צריך דוקא כהן להדליקה ומשום שהוא מדליק אותה מעל המזבח כמש"כ רבינו ז"ל פ"ג מהל' תמידין ומוספין הל' י"ג ע"ש ועיין ביומא ד' מ"ה ע"א וכי תעלה על דעתך כו' ועי' בתוס"י יומא ד' כ"ד מה שהקשו דהא הציווי בהעלותך הוא לאהרן ולבניו ע"ש, אך די"ל כך דהנה מבואר מנחות ד' מ"ט דבהדלקה הראשונה אז נתחנכה המנורה ע"ש ולזה בעי דוקא כהן דלעשות אותה כלי שרת בעי כהן:

בהשגות. מה שהקשה ממצה ומרור ועיין בכסף משנה מה שכתב בשם בעל מ"ע ותמה עליו ע"ש אך באמת הנה מדברי רבינו בספר המצות מוכח דבזמן שיש פסח והוא ראוי לעשות פסח אז פסח מעכב את מצה ומרור והא דמבואר בתוספתא פסחים סוף פ"ב דאינו מעכב זה רק בזמן שאינו יכול ולכך נקרא מצה ומרור רק מכשירי פסח כמבואר פסחים ד"צ ע"א ועי' שם דצ"א ע"ב גבי נשים לר"ש ועיין בקידושין ד' ל"ז ע"ב והוה כהך דמנחות ד' מ"ה ע"א דבזמן שישנן מעכבין זא"ז ע"ש ועי' בירוש' נזיר פ"ו גבי תנופה בנזיר כה"ג ע"ש ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' ק"פ סוף פ"ד דאם נמנה ממעות הפסח על מצה ומרור יצא לחולין ע"ש ובזה א"ש מה דרבינו ז"ל לקמן בהל' חמץ ומצה פ"ח הל' ז' שינה מלשון התוספתא ונקט על אכילת הזבח וכן הפסח ולא כמבואר בתוספתא סוף פסחים משום דס"ל לרבינו דהתוספתא קאי למ"ד שוחטין הפסח על היחיד וכן החגיגה עיין פסחים ד' ע' ע"א וכ"מ בזה ואנן לא קיי"ל כן ועיין רש"י ברכות ד' מ"ח ע"ב ד"ה כי הוא יברך ועיין תוספתא ברכות פ"ה ע"ש דנקט לשון לאכול ועיין בנדרים ד' ד' ע"ב אם שייך גבי אכילת בעלים גדר מצוה וכבר הארכתי בזה במקום אחר אך עיין בתוס' יבמות ד' מ' ע"א דהמקריב יש עליו חיוב לאכול ועיין זבחים ד' ק"א ע"ב ברש"י ד"ה לא בבמה מוכח דגם בבמה מי שהקריבה עליו המצוה לאוכלה ועיין רש"י ע"ז ד' כ"ה ע"א ד"ה דמחית ע"ש ועיין תוספתא דמנחות פ"ז ע"ש:

הלכה טז

כל דבר כו' כגון קריאת הלל. עיין בהשגות הראב"ד מש"כ דהלל של ר"ח כדי לפרסמו עיין סוכה ד' נ"ד ע"ב וביר‌ושלמי פ"ט דשקלים דהשיר כדי לפרסמו וזהו באמת ר"ל הא דאמרינן בר"ה ד' ח' ע"ב וכ"מ שהחודש מתכסה בו היינו דבכל ר"ח צריך לומר השיר

של ר"ח כדי לפרסמו ובר"ה הוא להיפך דאומר שיר של יו"ט כמבואר שם ד' ל' ע"ב ע"ש ועיין בירושלמי פ"ד דברכות ה"א בעין טב דאינון ידעי אימת ירחא כו' ובאמת בזמן ב"ד הוה שופר לקידוש ר"ח כמבואר בסנהדרין ד' מ"א ע"ב ונדה ד' ל"ח ע"ש. ובאמת בזה א"ש מה דאמרינן בירושלמי דר"ה פ"ג ה"ו כזה תוקעין בעין טב ועיין בתוס' שם ד' כ"ה ע"א וכ"מ בירושלמי ונ"ל דר"ל של ר"ח ובזה א"ש והנה בגמ' דסוכה ד' נ"ה ע"א אמר דצריך תרי היכירי ע"ש ועיין בזבחים ד' כ' ע"ב ותוס' יומא ד' ל"א ע"ב ע"ש והוא באמת עוד יש היכר מה דמנהגנו לברך ר"ח בשבת קודם והנה בירושלמי דסנהדרין פ"ה ה"ג אמר שם ר"ז כגון אנא דלא צלינא מוספי עד דידעי אימת ירחא והנה גם יש נוהגים לומר שיר של ר"ח בר"ח וא"כ נמצא דזה ג"כ היכר וא"כ לפי זה אם אמרינן הך שיר וגם ברכו בשבת ר"ח אז א"צ לברך ואם לא עשה זה או זה צריך לברך. ובזה א"ש מה דאמרינן בתענית דכ"ח ע"ב דרב ע"ש וכך דבא"י צריך לברך לכוון זמן ר"ח וכעין דאמר בירוש' הנ"ל משא"כ בבל עיין עירובין דף ל"ט ע"ב וא"ש מ"ש התוס':